

LEKTURY OBOWIĄZKOWE NA EGZAMINIE

- *Biblia*, fragmenty *Księgi Rodzaju*, *Księgi Hioba*, *Księgi Koheleta*, *Księgi Psalmów*, *Apokalipsy św. Jana*;
- Jan Parandowski, *Mitologia*, część I: *Grecja*;
- Homer, *Iliada* (fragmenty);
- Sofokles, *Antygona*;
- *Bogurodzica*;
- *Lament świętokrzyski* (fragmenty);
- *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* (fragmenty);
- *Pieśń o Rolandzie* (fragmenty);
- Jan Kochanowski, *Pieśń IX ks. I*, *Pieśń V ks. II*; *tren IX, X, XI*;
- William Szekspir, *Makbet*;
- Moliere, *Skąpiec*;
- Ignacy Krasicki, *Hymn do miłości ojczyzny*;
- Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*; *Romantyczność*; *Dziady cz. III*;
- Bolesław Prus, *Lalka*;
- Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty);
- Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*;
- Stanisław Wyspiański, *Wesele*;
- Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (fragmenty);
- Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*;
- Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty);
- Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*;
- Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat* (fragmenty);
- Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*;
- Albert Camus, *Dżuma*;
- George Orwell, *Rok 1984*;
- Sławomir Mrożek, *Tango*;
- Marek Nowakowski, *Górą „Edek”* (z tomu *Prawo prerii*);
- Andrzej Stasiuk, *Miejsce* (z tomu *Opowieści galicyjskie*);
- Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* (z tomu *Gra na wielu bębenkach*);
- Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* (fragmenty).

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Zadania egzaminacyjne są wydrukowane na kolejnych stronach.

Tekst 1.

Michael Finkel

Chcesz zasnąć? Przeczytaj tę historię

1. Prawie każdej nocy naszego życia przechodzimy zdumiewającą metamorfozę¹. Nasz mózg gruntownie zmienia swoje zachowanie i działanie, przygaszając świadomość. Przez jakiś czas jesteśmy prawie zupełnie sparaliżowani. Nie potrafimy nawet drgnąć. [...] Czasami wydaje się nam, że potrafimy latać. Zbliżamy się do granic śmierci. Śpimy.

2. Około roku 350 p.n.e. Arystoteles napisał esej *O śnie i czuwaniu*, w którym zastanawia się, co właściwie wtedy robimy i dlaczego. Przez następne 2300 lat nikt nie znalazł dobrej odpowiedzi. W 1924 r. niemiecki psychiatra Hans Berger wynalazł elektroencefalograf, aparat do zapisywania elektrycznej aktywności mózgu, i badania snu przeszły ze sfery filozofii do nauki. Ale dopiero w ciągu kilku ostatnich dekad, w miarę jak maszyny obrazujące dawały nam coraz głębszy wgląd w wewnętrzne działania mózgu, zbliżyliśmy się do przekonującej odpowiedzi na pytania Arystotelesa.

3. Wszystko, czego dowiedzieliśmy się o śnie, podkreślało jego znaczenie dla naszego zdrowia umysłowego i fizycznego. Wzorzec snu i czuwania jest centralną cechą biologii człowieka – przystosowaniem do życia na wirującej planecie z niekończącym się cyklem dnia i nocy. Nagroda Nobla w dziedzinie medycyny za rok 2017 została przyznana trzem naukowcom, którzy w latach 80. i 90. XX wieku zidentyfikowali molekularny zegar wewnątrz naszych komórek, który ma utrzymywać naszą synchronizację ze słońcem. Jak wykazały niedawne badania, kiedy ten rytm dobowy ulega załamaniu, wzrasta nasze zagrożenie takimi dolegliwościami jak cukrzyca, choroby serca i demencja. A jednak brak równowagi między stylem życia i cyklem słonecznym przybrał rozmiary epidemii.

4. – Można pomyśleć, że prowadzimy teraz życie w ramach ogólnoswiatowego badania negatywnych skutków niedoboru snu – mówi Robert Stickgold, dyrektor Centrum Snu i Percepcji Harvardzkiej Szkoły Medycznej. Przeciętny Amerykanin śpi dziś niespełna siedem godzin każdej nocy, o jakieś dwie godziny krócej niż sto lat temu. Wynika to głównie z rozpowszechnienia światła elektrycznego, a po nim telewizorów, komputerów i smartfonów. W naszym niespokojnym, zalanym światłem społeczeństwie często uważamy sen za przeciwnika, stan, który pozbawia nas wydajności i zabawy. Thomas Edison, wynalazca żarówki, powiedział, że „sen to absurd, zły nawyk”. Wierzył, że w końcu uwolnimy się od niego całkowicie.

5. Całonocny sen wydaje się dziś czymś równie rzadkim i staroświeckim jak ręcznie napisany list. Wygląda na to, że wszyscy idziemy na skróty: zwalczamy bezsenność pigułkami, żłapiemy kawę, żeby przetrwać ziewanie, ignorujemy skomplikowaną podróż, w jaką powinniśmy wyruszać co wieczór. [...]

6. [...] Do wstępnej transformacji dochodzi szybko. Ludzki organizm nie lubi przedłużać przejścia między stadiami, ociągać się w drzwiach. Wolimy być w jednym królestwie lub w drugim, spać albo czuwać. Gasimy światło, kładziemy się do łóżka i zamykamy oczy. Jeśli nasz rytm dobowy jest zgrany z cyklem światła i ciemności, jeśli szyszynka, gruczoł u podstawy mózgu, pompuje melatoninę, aby dać znać, że zapadła noc, i jeśli wiele innych sygnałów następuje zgodnie, nasze neurony szybko zapadają w sen.

Na podstawie: Michael Finkel, *Chcesz zasnąć? Przeczytaj tę historię*, „National Geographic” 2018 nr 8.

¹ Metamorfoza – przekształcenie, przemiana, zmiana.

Zadanie 1. (0–2)

Oceń prawdziwość stwierdzeń odnoszących się do tekstu 1. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Autor tekstu 1. omawia korzyści płynące z osiągnięć cywilizacyjnych umożliwiających dłuższą pracę nie tylko w dzień, lecz także w nocy.	P	F
2.	Wypowiedź Roberta Stickgolda, zacytowana w tekście 1., wskazuje na dbałość współczesnego społeczeństwa o higienę snu.	P	F
3.	W tekście 1. autor przytacza wyniki różnych rodzajów badań nad pracą mózgu.	P	F

Zadanie 2. (0–1)

Na podstawie 3. akapitu tekstu 1. napisz, jakie znaczenie ma sen dla zdrowia człowieka.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 3. (0–1)

Na podstawie 4. akapitu tekstu 1. wymień dwa powody krótszego snu współczesnego człowieka. Nie cytuj.

-
-

Zadanie 4. (0–1)

Na podstawie tekstu 1. wyjaśnij sens porównania użytego w 5. akapicie: *Całonocny sen wydaje się dziś czymś równie rzadkim i staroświeckim jak ręcznie napisany list.*

.....
.....
.....

Zadanie 5. (0–2)

Wypisz z tekstu 1. po jednym przykładzie sformułowania charakterystycznego dla stylu potocznego oraz dla stylu naukowego.

Styl potoczny –

Styl naukowy –

Zadanie 10. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym obrazem Joanny Rzeźnik *Gdy miasto nie śpi*.

www.gallerystore.pl

Rozstrzygnij, czy obraz Joanny Rzeźnik może być ilustracją opinii wyrażonych w tekście 1. Uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do tekstu 1. i do obrazu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tekst 2.

Bolesław Prus

Lalka

Sny miał okropne. Śniło mu się czy tylko przywidywało, że ciągle jest w teatrze i że widzi Wokulskiego z szeroko otwartymi oczyma, zapatrzonego w jedną łożę. W łoży tej siedziała hrabina, pan Łęcki i panna Izabela. Rzeckiemu zdawało się, że Wokulski patrzy tak na pannę Izabelę.

– Niepodobna! – mruknął. – Stach nie jest aż tak głupi...

Tymczasem (wszystko w marzeniu) panna Izabela podniosła się z fotelu i wyszła z łoży, a Wokulski za nią, wciąż patrząc jak człowiek zamagnetyzowany. Panna Izabela opuściła teatr, przeszła plac Teatralny i lekkim krokiem wbiegła na ratuszową wieżę, a Wokulski za nią, wciąż patrząc jak człowiek zamagnetyzowany. A potem z ganku ratuszowej wieży panna Izabela, uniółszy się jak ptak, przepłynęła na gmach teatralny, a Wokulski, chcąc lecieć za nią, runął z wysokości dziesięciu pięter na ziemię.

– Jezus Maria!... – jęknął Rzecki, zrywając się z łóżka.

Bolesław Prus, *Lalka*, Warszawa 1991.

Zadanie 11. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń odnoszących się do tekstu 2. i całej powieści Bolesława Prusa *Lalka*. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Rzecki był zakochany w Izabeli Łęckiej, dlatego arystokratka pojawia się w jego śnie.	P	F
2.	Wokulski we śnie Ignacego Rzeckiego nie był zainteresowany Izabelą Łęcką.	P	F

Zadanie 12. (0–2)

Które wydarzenia opisane zostały w tekście 2. w konwencji realistycznej, a które – w fantastycznej? Podaj po jednym przykładzie.

Wydarzenie opisane w konwencji realistycznej –

.....

Wydarzenie opisane w konwencji fantastycznej –

.....

Zadanie 13. (0–1)

Opisz jedno wydarzenie z powieści *Lalka*, które potwierdza, że sen Rzeckiego to oparta na przecuciach i obserwacji zapowiedź przyszłości głównego bohatera – Stanisława Wokulskiego.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14. (0–2)

Obejrzyj obraz Marca Chagalla.

Marc Chagall, *Nad Witebskiem*, marcchagall.net.

Podaj podobieństwo i różnicę w przedstawieniu postaci kobiecych w tekście 2. i na obrazie Marca Chagalla.

Podobieństwo –

.....

Różnica –

.....

Zadanie 15. (0–1)

Przeczytaj definicje wyrazu *śnić*.

Śnić

1. *przeżywać we śnie: śpiąc, widzieć i przeżywać coś tak, jakby to się działo w rzeczywistości.*
2. *marzyć: bardzo chcieć, żeby się zdarzyło, co jest nierealne lub bardzo trudne do zrealizowania, wyobrażać sobie, że to się dzieje.*

Na podstawie: *Wielki słownik języka polskiego PAN*, red. Piotra Żmigrodzkiego, wsjp.pl.

W którym ze znaczeń użyto wyrazu *śnić* w drugim zdaniu tekstu 2.? Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....
.....
.....

Zadanie 16. (0–2)

16.1. Wymień autora i tytuł lektury obowiązkowej, w której pojawia się motyw snu.

Autor –

Tytuł –

Uwaga! Lista lektur obowiązkowych znajduje się na stronie 2. tego arkusza.

16.2. Jaką rolę pełni sen w lekturze wymienionej w zadaniu 16.1.?

.....
.....
.....
.....

Zadanie 17. (0–1)

Które z poniższych określeń najlepiej – Twoim zdaniem – charakteryzuje stosunek Rzeckiego do Wokulskiego?

doradca

przyjaciel

ojciec

Uzasadnij odpowiedź, przywołując wybraną sytuację z powieści Bolesława Prusa *Lalka*.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Centralna Komisja Egzaminacyjna

BRUDNOPIS (nie podlega ocenie)

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Centralna Komisja Egzaminacyjna